

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 24.5.2011
KOM(2011) 289 wersja ostateczna
2011/0136 (COD)

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystywania utworów osieroconych

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

{SEK(2011) 615 wersja ostateczna}
{SEK(2011) 616 wersja ostateczna}

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

Publiczne udostępnianie utworów chronionych prawem autorskim w internetowej bibliotece cyfrowej lub w internetowym archiwum cyfrowym wymaga uzyskania wcześniejszego zezwolenia. Jeżeli niemożliwe jest wskazanie lub odszukanie właściciela praw autorskich, przedmiotowe utwory uznaje się za utwory osierocone. W takiej sytuacji niemożliwe jest uzyskanie koniecznych zezwoleń w celu udostępnienia utworów w internecie. Biblioteki i inne instytucje, które publicznie udostępniają utwory w internecie bez zezwolenia ryzykują naruszenie praw autorskich.

Głównym celem niniejszego wniosku jest stworzenie ram prawnych, które zapewnią legalny, transgraniczny dostęp internetowy do utworów osieroconych znajdujących się w cyfrowych bibliotekach lub archiwach prowadzonych przez różnego rodzaju instytucje określone we wniosku, w sytuacji gdy utwory te wykorzystywane są przez te instytucje w celu realizacji zadań leżących w interesie publicznym. Utwory te obejmują utwory opublikowane w postaci książek, czasopism, gazet, magazynów oraz innych tekstów pisanych, w tym utwory zawarte w nich, jak również utwory audiowizualne i filmowe znajdujące się w zbiorach instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe oraz utwory audio, audiowizualne i filmowe wyprodukowane przez nadawców publicznych i znajdujące się w ich archiwach. W odniesieniu do archiwów nadawców publicznych oraz szczególnej sytuacji nadawców publicznych jako producentów istnieje konieczność ograniczenia skali zjawiska utworów osieroconych poprzez ustalenie ostatecznego terminu dla utworów, które wchodzą w zakres niniejszego wniosku.

Cel ten można osiągnąć wprowadzając system wzajemnego uznawania statusu utworu osieroconego. Zgodnie z wymogami określonymi w proponowanej dyrektywie, aby ustalić, czy dany utwór ma „status utworu osieroconego”, biblioteki, placówki oświatowe, muzea, archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawcy publiczni zobowiązani są do przeprowadzenia starannego poszukiwania w państwie członkowskim, w którym przedmiotowy utwór opublikowany był po raz pierwszy. Po przeprowadzeniu starannego poszukiwania i ustaleniu, że dany utwór ma „status utworu osieroconego”, utwór ten uznaje się za utwór osierocony w całej UE, co eliminuje konieczność wielokrotnego przeprowadzania starannego poszukiwania. Na tej podstawie możliwe będzie udostępnianie utworów osieroconych w internecie do celów kulturalnych i edukacyjnych bez konieczności uzyskania wcześniejszego zezwolenia, chyba że właściciel praw do utworu unieważni jego status utworu osieroconego.

Niniejsza inicjatywa opiera się na zaleceniu Komisji z 2006 r. w sprawie digitalizacji i udostępnienia w internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych¹. Mimo publikacji zalecenia, tylko część państw członkowskich wprowadziła przepisy dotyczące utworów osieroconych. Nieliczne istniejące krajowe rozwiązania są ograniczone przez fakt, że umożliwiają one internetowy dostęp tylko obywatelom przebywającym na terytorium własnego kraju.

¹ Zalecenie Komisji 2006/585/WE z dnia 24 sierpnia 2006 r. w sprawie digitalizacji i udostępnienia w internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (Dz.U. L 236 z 31.8.2006, s. 28-30).

Stworzenie ram prawnych mających ułatwić transgraniczną digitalizację i rozpowszechnianie utworów osieroconych na jednolitym rynku, jest również jednym z kluczowych działań zidentyfikowanych w Europejskiej agendzie cyfrowej², która jest częścią strategii „Europa 2020”³.

2. WYNIKI KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI ORAZ OCENY SKUTKÓW

• Konsultacje z zainteresowanymi stronami

W 2006 r. ustanowiono Grupę Wysokiej Rangi Ekspertów ds. Bibliotek Cyfrowych, skupiającą zainteresowane podmioty, których działalność związana jest z digitalizacją i udostępnianiem przez internet dorobku kulturowego, w tym utworów osieroconych⁴. Grupa ta przyjęła ostateczne sprawozdanie w sprawie ochrony zasobów cyfrowych oraz w sprawie utworów osieroconych i utworów o wyczerpanym nakładzie⁵. Przedstawiciele bibliotek, archiwów i podmiotów praw autorskich podpisali protokół ustaleń w sprawie wytycznych dotyczących starannego poszukiwania w odniesieniu do utworów osieroconych⁶.

W 2008 r. Komisja opublikowała zieloną księgę „Prawo autorskie w gospodarce opartej na wiedzy”⁷, w której zwróciła się do zainteresowanych podmiotów o opinie między innymi na temat konieczności podjęcia dalszych działań dotyczących utworów osieroconych⁸. W dniu 19 października 2009 r. Komisja przyjęła powiązany z zieloną księgą komunikat w sprawie praw autorskich w gospodarce opartej na wiedzy⁹, w którym zapowiedziała przeprowadzenie oceny skutków dotyczącej możliwych sposobów postępowania z utworami osieroconymi w UE.

W dniu 26 października 2009 r. Komisja przeprowadziła wysłuchanie publiczne, podczas którego wszystkie zainteresowane strony przedstawiły swoje stanowiska w sprawie utworów osieroconych. W dniu 10 listopada 2009 r. prezydencja szwedzka zorganizowała wraz z Parlamentem Europejskim wspólne wysłuchanie dotyczące utworów osieroconych oraz dostępu do utworów dla osób niedowidzących.

W latach 2009-2010 służby Komisji odbyły liczne dwustronne spotkania z zainteresowanymi stronami w celu przeprowadzenia szczegółowych rozmów na temat kwestii wymagających dyskusji.

² Europejska agenda cyfrowa COM(2010) 245.

³ Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu:
http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm.

⁴ Decyzja Komisji z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiająca grupę wysokiej rangi ekspertów ds. bibliotek cyfrowych (Dz. U. L 63 z 4.3.2006, s. 25-27). Grupę ustanowiono ponownie decyzją Komisji z dnia 25 marca 2009 r. (Dz. U. L 82 z 28.3.2009, s. 9-11).

⁵ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/experts/hleg/index_en.htm.

⁶ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/orphan/guidelines.pdf.

⁷ COM(2008) 466.

⁸ Odpowiedzi udzielone w ramach konsultacji są dostępne na stronie http://circa.europa.eu/Public/irc/markt/markt_consultations/library?l=/copyright_neighbouring/consultation_copyright&vm=detailed&sb=Title.

⁹ Analiza odpowiedzi znajduje się w załączniku, w rozdz. 1 i 2.
COM(2009) 532.

- **Ocena skutków**

W ramach oceny skutków przeanalizowano kilka wariantów: (1) niepodejmowanie żadnych działań, (2) wprowadzenie ustawowych wyjątków od praw autorskich, (3) wprowadzenie systemu rozszerzonych zbiorowych licencji, (4) wprowadzenie konkretnych licencji dla utworów osieroconych przyznawanych przez stowarzyszenia zbiorowego zarządzania (5) wprowadzenie licencji dla poszczególnych utworów osieroconych przyznawanych przez podmioty publiczne, oraz (6) wzajemne uznawanie krajowych rozwiązań w odniesieniu do utworów osieroconych.

Wszystkie warianty działań (z wyjątkiem wariantu 1) zakładają przyjęcie dyrektywy, która nałoży na wszystkie państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia w określonym przedziale czasu konkretnych przepisów dotyczących utworów osieroconych. Wszystkie warianty działań (z wyjątkiem wariantu 3) zakładają wprowadzenie wymogu, zgodnie z którym przed udostępnieniem utworu osieroconego w internetowej bibliotece cyfrowej niezbędne jest przeprowadzenie starannego poszukiwania.

Wariant przewidujący wprowadzenie ustawowego wyjątku (wariant 2) pozwoliłby uniknąć obciążenia związanego z uzyskaniem licencji na wykorzystanie utworu chronionego prawem autorskim, ale utrzymałby obowiązek uprzedniego dokonania starannego poszukiwania. Wariant ten skutkowałby jednak mniejszą pewnością prawa, ponieważ nie istnieje żadna strona trzecia certyfikująca procedurę starannego wyszukiwania.

Wariant 3, czyli model obejmujący wprowadzenie „rozszerzonych zbiorowych licencji”, zakłada, że po udzieleniu bibliotece przez stowarzyszenie zbiorowego zarządzania licencji na udostępnienie książek na stronie internetowej, licencja ta – na mocy ustawowego rozszerzenia – będzie obejmować wszystkie utwory w tej kategorii, w tym utwory osierocone (tj. książki, filmy). Stowarzyszenie zbiorowego zarządzania uważane jest za przedstawiciela takich podmiotów znajdujących się na obrzeżach kategorii, niezależnie od tego, czy przeprowadziło ono staranne poszukiwanie mające na celu zidentyfikowanie bądź odnalezienie autora. Nieprzeprowadzenie starannego poszukiwania uniemożliwia przyjęcie podejścia opartego na wzajemnym uznawaniu statusu utworu osieroconego. Ponadto rozszerzona zbiorowa licencja jest ważna tylko na terytorium kraju, w którym stosuje się tego rodzaju ustawowe domniemanie.

Wprowadzenie konkretnych licencji dla utworów osieroconych (wariant 4) zapewnia bibliotekom i inni beneficjentom wysoki poziom pewności prawa chroniący przed roszczeniami o odszkodowania wnoszonymi przez podmioty praw autorskich, które się ponownie odnalazły. Wariant ten wymaga zarówno przeprowadzenia starannego poszukiwania przed przyznaniem licencji w celu ustalenia, czy dany utwór jest utworem osieroconym, jak i zawarcia konkretnego porozumienia licencyjnego dotyczącego utworów osieroconych.

Rządowa licencja na wykorzystywanie utworów osieroconych (wariant 5) stanowi publiczną certyfikację przeprowadzenia starannego poszukiwania i w związku z tym zapewnia bibliotece cyfrowej wysoki poziom pewności prawa. Pewność ta ma jednak swoją cenę w postaci obciążenia administracyjnego. Dlatego też wcześniejsze wersje tego systemu miały jedynie ograniczony skutek i nie są wykorzystywane w odniesieniu do projektów realizowanych na dużą skalę przez biblioteki cyfrowe.

Podejście oparte na wzajemnym uznawaniu statusu utworu osieroconego (wariant 6) zapewnia bibliotekom i innym beneficjentom pewność prawa w odniesieniu do tego, czy dany utwór ma status utworu osieroconego. Dzięki wprowadzeniu procedury wzajemnego uznawania dostęp do utworów osieroconych zamieszczonych w bibliotece cyfrowej miałoby obywateli w całej Europie.

3. ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

- **Krótki opis proponowanych działań**

Wniosek dotyczy procedury starannego poszukiwania, której przeprowadzenie jest niezbędne w celu stwierdzenia, czy dany utwór jest utworem osieroconym, oraz procedury zgodnego z prawem publicznego udostępnienia tego utworu w internecie – po ustaleniu, że jest on utworem osieroconym – na określonych warunkach i do konkretnych celów. We wniosku wyjaśniono ponadto stosowanie rozszerzonych zbiorowych licencji w odniesieniu do utworów, które mogą być utworami osieroconymi.

- **Podstawa prawna**

Artykuł 114 TFUE.

- **Zasada pomocniczości**

Konieczne jest przedłożenie wniosku ustawodawczego w formie dyrektywy, ponieważ podejścia oparte na zasadzie dobrowolności, zwłaszcza zalecenie Komisji 2006/585/WE z dnia 24 sierpnia 2006 r., nie przyniosły oczekiwanych efektów. Ponadto współistnienie nieskoordynowanych podejść krajowych regulujących kwestie związane z utworami osieroconymi w bibliotekach internetowych utrudnia bibliotekom udostępnianie utworów osieroconych we wszystkich państwach członkowskich UE¹⁰.

- **Zasada proporcjonalności**

Ze względu na fakt, iż problem utworów osieroconych stanowi poważną przeszkodę na drodze do stworzenia bibliotek cyfrowych, najmniej uciążliwym sposobem osiągnięcia oczekiwanych efektów jest stworzenie spójnych ram unijnych dotyczących dostępu do utworów osieroconych przez internet. Wszystkie inne podejścia wymagałyby znacznie większych nakładów administracyjnych i bardziej rozbudowanej infrastruktury licencjonowania tylko na potrzeby utworów osieroconych.

- **Wybór instrumentów**

Proponowany instrument: dyrektywa.

Główne artykuły wniosku

¹⁰ W niektórych państwach członkowskich, np. we Francji, w trakcie prac przygotowawczych nad odpowiednim rozwiązaniem prawnym wyraźnie uznano, że konieczne jest wprowadzenie rozwiązania na szczeblu europejskim – *Conseil Supérieur de la Propriété Littéraire et Artistique Commission sur les œuvres orphelines*, s. 19.

W art. 1 przedstawiono zakres i przedmiot dyrektywy, którym jest szereg różnorodnych materiałów znajdujących się w bibliotekach publicznych, placówkach oświatowych, muzeach i archiwach, a także w zbiorach instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe oraz w archiwach nadawców publicznych. W branży wydawniczej zakres obejmuje również dzieła wizualne, takie jak fotografie i ilustracje wykorzystane w opublikowanych utworach.

Artykuł 2 zawiera definicję utworu osieroconego. Do definicji utworu osieroconego włączono wymóg przeprowadzenia starannego poszukiwania.

W art. 3 wyjaśniono, w jaki sposób podmioty, które mogą wykorzystywać utwory osierocone, powinny przeprowadzać staranne poszukiwanie. W art. 3 sprecyzowano, że staranne poszukiwanie należy przeprowadzić tylko w państwie członkowskim, w którym dany utwór opublikowano po raz pierwszy.

W art. 4 ustanowiono zasadę wzajemnego uznawania, zgodnie z którą utwór uznany za utwór osierocony po przeprowadzeniu starannego poszukiwania zgodnie z art. 3, uznaje się za utwór osierocony we wszystkich państwach członkowskich.

Artykuł 5 dotyczy możliwości unieważnienia statusu utworu osieroconego.

W art. 6 wymieniono przypadki, w jakich określone beneficjenci mogą wykorzystywać utwory osierocone (publicznie je udostępniać, w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2001/29/WE, oraz zwielokrotniać je, w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, do celów realizacji zadań leżących w interesie publicznym).

W art. 7 określono, w jaki sposób państwa członkowskie mogą na określonych warunkach zezwolić na dodatkowe sposoby wykorzystywania utworów osieroconych.

4. WPLYW NA BUDŻET

Wniosek nie ma wpływu na budżet Unii.

5. ELEMENTY FAKULTATYWNE

- **Europejski Obszar Gospodarczy**

Akt prawny, którego dotyczy wniosek, ma znaczenie dla EOG i w związku z tym jego zakres powinien być rozszerzony na Europejski Obszar Gospodarczy.

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie niektórych dozwolonych możliwości wykorzystywania utworów osieroconych

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 49, 56 i 114,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹¹,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Biblioteki, muzea, archiwa, placówki oświatowe, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawcy publiczni przeprowadzają masową digitalizację swoich zbiorów lub archiwów w celu utworzenia europejskich bibliotek cyfrowych. Biblioteki, muzea, archiwa, placówki oświatowe, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawcy publiczni w państwach członkowskich współuczestniczą w ochronie i rozpowszechnianiu europejskiego dorobku kulturowego, co również jest istotne do celów tworzenia europejskich bibliotek cyfrowych, takich jak Europeana. Technologie masowej digitalizacji materiałów drukowanych oraz technologie wyszukiwania i indeksowania zwiększają naukową wartość zbiorów bibliotecznych.
- (2) Konieczność wspierania swobodnego obiegu wiedzy i innowacji na rynku wewnętrznym stanowi ważny element strategii „Europa 2020”, przedstawionej w komunikacie Komisji „Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”¹² i obejmującej jako jedną z inicjatyw przewodnich realizację Europejskiej agendy cyfrowej.

¹¹ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].
¹² COM(2010) 2020.

- (3) Stworzenie ram prawnych mających na celu ułatwienie digitalizacji i rozpowszechniania utworów, których autorzy nie są znani, lub nawet jeśli są znani, których odnalezienie jest niemożliwe, tzw. utworów osieroconych, jest jednym z kluczowych działań przewidzianych w Europejskiej agendzie cyfrowej, przedstawionej w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów zatytułowanym „Europejska agenda cyfrowa”¹³.
- (4) Ze względu na fakt, iż autorzy posiadają wyłączne prawa do zwielokrotniania i publicznego udostępniania swoich utworów, zgodnie z harmonizacją przeprowadzoną na mocy dyrektywy 2011/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2011 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym¹⁴, przed przystąpieniem do digitalizacji i publicznego udostępnienia danego utworu konieczne jest uzyskanie zgody autora.
- (5) W przypadku utworów osieroconych uprzednie uzyskanie takiej zgody na zwielokrotnianie lub publiczne udostępnianie jest niemożliwe.
- (6) Różne podejścia państw członkowskich w zakresie uznawania statusu utworów osieroconych mogą stwarzać przeszkody w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego oraz w wykorzystywaniu utworów osieroconych i w uzyskiwaniu transgranicznego dostępu do nich. Te różnice w podejściach mogą również spowodować ograniczenia w swobodnym przepływie towarów i usług obejmujących treści kulturowe. W związku z powyższym należy zapewnić wzajemne uznawanie takiego statusu.
- (7) Aby zapewnić pewność prawa w odniesieniu do wykorzystywania utworów osieroconych przez biblioteki, muzea, placówki oświatowe, archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawców publicznych, konieczne jest w szczególności przyjęcie wspólnego podejścia służącego do ustalania, czy dany utwór ma status utworu osieroconego, oraz do określania dozwolonych możliwości wykorzystywania tych utworów.
- (8) Utwory filmowe, audio i audiowizualne znajdujące się w archiwach nadawców publicznych i wyprodukowane przez nich obejmują utwory osierocone. Uwzględniając szczególną sytuację nadawców jako producentów utworów audio i audiowizualnych oraz konieczność przyjęcia środków mających na celu ograniczenie skali zjawiska utworów osieroconych w przyszłości, należy ustalić ostateczny termin wdrożenia dyrektywy w odniesieniu do utworów znajdujących się w archiwach nadawców.
- (9) Do celów niniejszej dyrektywy utwory filmowe, audio i audiowizualne znajdujące się w archiwach nadawców publicznych należy rozumieć jako obejmujące utwory zamówione przez te organizacje do celów ich wyłącznego użytku.
- (10) Utworzenie dużych bibliotek internetowych ułatwia wyszukiwanie elektroniczne i zapewnia narzędzia otwierające nowe źródła wiedzy dla naukowców i badaczy, którzy w przeciwnym razie musieliby zadowolić się bardziej tradycyjnymi, analogowymi metodami wyszukiwania.

¹³ COM(2010) 245.

¹⁴ Dz.U. L 167 z 22.6.2011, s. 10.

- (11) Z uwagi na kwestię międzynarodowego wzajemnego poszanowania praw, niniejsza dyrektywa powinna mieć zastosowanie wyłącznie do utworów, które po raz pierwszy opublikowano lub nadano w danym państwie członkowskim.
- (12) Zanim utwór uzna się za utwór osierocony, należy w dobrej wierze i w racjonalny sposób przeprowadzić staranne poszukiwanie autora. Należy zezwolić państwom członkowskim na umożliwienie przeprowadzania starannego poszukiwania przez organizacje wymienione w niniejszej dyrektywie lub inne organizacje.
- (13) Aby zapewnić wysoki poziom ochrony praw autorskich w Unii, należy zapewnić zharmonizowane podejście dotyczące przeprowadzania starannych poszukiwań. Staranne poszukiwanie powinno obejmować sprawdzenie ogólnodostępnych baz danych, które zawierają informacje dotyczące statusu utworu pod względem praw autorskich. Ponadto, aby unikać powielania kosztownej digitalizacji, państwa członkowskie powinny zadbać o to, by przypadki wykorzystywania utworów osieroconych przez organizacje wymienione w niniejszej dyrektywie były rejestrowane w ogólnodostępnej bazie danych. Ogólnodostępne bazy danych zawierające wyniki poszukiwań i informacje dotyczące wykorzystywania utworów osieroconych należy w miarę możliwości zaprojektować i wdrożyć w taki sposób, aby były one między sobą połączone na poziomie ogólnoeuropejskim oraz aby korzystanie z nich możliwe było za pomocą jednego punktu dostępu.
- (14) Utwory osierocone mogą mieć kilku autorów lub zawierać inne utwory bądź przedmioty objęte ochroną. Niniejsza dyrektywa nie powinna mieć wpływu na znane lub zidentyfikowane podmioty praw autorskich.
- (15) Aby unikać powielania wysiłków związanych z poszukiwaniami, staranne poszukiwanie należy przeprowadzić wyłącznie w państwie członkowskim, w którym utwór został opublikowany lub nadany po raz pierwszy. Aby umożliwić państwom członkowskim sprawdzenie, czy w innym państwie członkowskim ustalono, że dany utwór posiada status utworu osieroconego, państwa członkowskie powinny zapewnić rejestrowanie wyników starannych poszukiwań przeprowadzanych na ich terytoriach w ogólnodostępnej bazie danych.
- (16) W przypadku zgłoszenia przez autorów praw autorskich do swoich utworów, należy zapewnić im możliwość unieważnienia statusu utworu osieroconego.
- (17) Aby wspierać naukę i kulturę, państwa członkowskie powinny zezwolić bibliotekom, placówkom oświatowym oraz muzeom, które są ogólnodostępne, a także instytucjom odpowiedzialnym za dziedzictwo filmowe oraz nadawcom publicznym, na udostępnianie i zwielokrotnianie utworów osieroconych, pod warunkiem że wykorzystanie to wiąże się z realizacją ich zadań leżących w interesie publicznym, zwłaszcza z ochroną i odnową utworów znajdujących się w ich zbiorach oraz zapewnianiem do nich dostępu do celów kulturalnych i edukacyjnych. Do celów niniejszej dyrektywy instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe powinny obejmować organizacje wyznaczone przez państwa członkowskie do celów zbierania, katalogowania, ochrony i odnawiania utworów filmowych stanowiących część ich dorobku kulturowego.
- (18) W działaniach na rzecz digitalizacji europejskiego dorobku kulturowego znaczenie mogą mieć ustalenia umowne, ponieważ biblioteki, placówki oświatowe, muzea,

archiwa oraz instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe mogą zawierać z partnerami handlowymi umowy na digitalizację i udostępnianie utworów osieroconych w celu wykorzystania tych utworów zgodnie z możliwościami dozwolonymi na mocy niniejszej dyrektywy. Umowy te mogą przewidywać wniesienie przez partnerów wkładu finansowego.

- (19) Aby ułatwiać obywatelom Unii dostęp do europejskiego dziedzictwa kulturowego, należy również zadbać o to, by utwory osierocone, które poddano digitalizacji i publicznie udostępniono w jednym państwie członkowskim, były również dostępne w innych państwach członkowskich. Biblioteki publiczne, placówki oświatowe, muzea, archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawcy publiczni, którzy wykorzystują utwór osierocony w celu realizacji zadań leżących w interesie publicznym, powinni mieć możliwość publicznego udostępnienia tego utworu osieroconego w innych państwach członkowskich.
- (20) Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać obowiązujących ustaleń w państwach członkowskich dotyczących metod administrowania prawami, takich jak rozszerzone zbiorowe licencje.
- (21) Państwa członkowskie powinny mieć również możliwość zezwolenia na wykorzystywanie utworów osieroconych do celów, które wykraczają poza zadania leżące w interesie publicznym realizowane przez organizacje objęte niniejszą dyrektywą. W takich okolicznościach należy zapewnić ochronę praw i uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich.
- (22) W sytuacji gdy na warunkach ustanowionych na mocy niniejszej dyrektywy państwo członkowskie udziela zezwolenia na wykorzystanie utworów osieroconych przez biblioteki publiczne, placówki oświatowe, muzea, archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawców publicznych do celów wykraczających poza realizowane przez te instytucje zadania leżące w interesie publicznym, podmiotom praw autorskich, które zgłoszą prawa do swoich utworów, należy przyznać wynagrodzenie. Wynagrodzenie to powinno uwzględniać charakter utworu oraz sposób jego wykorzystania. Państwa członkowskie mogą zdecydować, że dochody uzyskane z tytułu takiego wykorzystania utworów osieroconych za wynagrodzeniem, które nie są odebrane po upływie terminu ustalonego zgodnie z niniejszą dyrektywą, należy wykorzystać do celów finansowania źródeł informacji o prawach, które ułatwią przeprowadzanie starannych poszukiwań w niedrogi i zautomatyzowany sposób, w odniesieniu do tych kategorii utworów, które faktycznie lub potencjalnie wchodzą w zakres stosowania niniejszej dyrektywy.
- (23) Ponieważ cel działań, które należy podjąć, a mianowicie zapewnienie pewności prawa w odniesieniu do wykorzystywania utworów osieroconych, nie może być osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na jednolitość przepisów regulujących wykorzystywanie utworów osieroconych możliwe jest jego lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, Unia może przyjąć środki zgodne z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne dla osiągnięcia tych celów.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1 *Przedmiot i zakres zastosowania*

1. Niniejsza dyrektywa dotyczy niektórych możliwości wykorzystywania utworów osieroconych przez biblioteki publiczne, placówki oświatowe oraz muzea, a także przez archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe oraz nadawców publicznych.
2. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do utworów po raz pierwszy opublikowanych lub nadanych w jednym z państw członkowskich i obejmuje:
 - 1) utwory opublikowane w postaci książek, czasopism, gazet, magazynów oraz innych tekstów pisanych, które znajdują się w zbiorach bibliotek publicznych, placówek oświatowych, muzeów lub archiwów; lub
 - 2) utwory filmowe lub audiowizualne znajdujące się w zbiorach instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe; lub
 - 3) utwory filmowe, audio lub audiowizualne wyprodukowane przez nadawców publicznych przed dniem 31 grudnia 2002 r. i znajdujące się w ich archiwach.

Artykuł 2 *Utwory osierocone*

1. Utwór uznaje się za utwór osierocony, jeżeli podmiot praw autorskich nie jest znany lub, nawet jeżeli jest znany, nie został odnaleziony w wyniku starannego poszukiwania podmiotu praw autorskich, przeprowadzonego i zarejestrowanego zgodnie z art. 3.
2. Jeżeli prawa do utworu należą do więcej niż jednego podmiotu praw autorskich, a jeden z podmiotów praw autorskich jest znany i został odnaleziony, utworu tego nie uznaje się za utwór osierocony.

Artykuł 3 *Staranne poszukiwanie*

1. Do celów ustalenia, czy dany utwór jest utworem osieroconym, organizacje wymienione w art. 1 ust. 1 gwarantują, że w odniesieniu do każdego utworu przeprowadza się staranne poszukiwanie polegające na sprawdzeniu informacji w źródłach odpowiednich dla kategorii przedmiotowych utworów.
2. Źródła odpowiednie dla każdej kategorii utworów określone są przez każde państwo członkowskie w porozumieniu z podmiotami praw autorskich i użytkownikami oraz obejmują źródła wymienione w załączniku.
3. Przeprowadzenie starannego poszukiwania wymagane jest wyłącznie w państwie członkowskim, w którym utwór opublikowano lub nadano po raz pierwszy.

4. Państwa członkowskie zapewniają rejestrowanie wyników starannych poszukiwań przeprowadzanych na ich terytoriach w ogólnodostępnej bazie danych.

Artykuł 4

Wzajemne uznawanie statusu utworów osieroconych

Utwór, który w jednym z państw członkowskich uznano zgodnie z art. 2 za utwór osierocony, uznaje się za utwór osierocony we wszystkich państwach członkowskich.

Artykuł 5

Unieważnienie statusu utworu osieroconego

Państwa członkowskie gwarantują, że podmiot posiadający prawa autorskie do utworu uznanego za utwór osierocony w dowolnym momencie ma możliwość unieważnienia statusu utworu osieroconego.

Artykuł 6

Dozwolone możliwości wykorzystywania utworów osieroconych

1. Państwa członkowskie gwarantują, że organizacje wymienione w art. 1 ust. 1 mogą wykorzystywać utwór osierocony w następujące sposoby:
 - a) udostępniając utwór osierocony, w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2001/29/WE;
 - b) dokonując czynności zwielokrotniania utworu osieroconego, w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, do celów digitalizacji, udostępniania, indeksowania, katalogowania, ochrony i odnawiania.
2. Niemniej jednak, o ile art. 7 nie stanowi inaczej, organizacje, o których mowa w art. 1 ust. 1, nie mogą wykorzystywać utworów osieroconych do celów innych niż realizacja ich zadań leżących w interesie publicznym, obejmujących w szczególności ochronę i odnowę utworów znajdujących się w ich zbiorach oraz zapewnianie dostępu do nich w celach kulturalnych i edukacyjnych.
3. Niniejsza dyrektywa nie narusza swobody zawierania przez te instytucje umów służących realizacji zadań leżących w interesie publicznym.
4. Państwa członkowskie gwarantują, że w sytuacji gdy organizacje wymienione w art. 1 ust. 1 wykorzystują utwory osierocone zgodnie z ust. 1, prowadzą one rejestr przeprowadzanych przez nie starannych poszukiwań oraz ogólnodostępny rejestr przypadków wykorzystania danego utworu osieroconego.

Artykuł 7

Dopuszczone możliwości wykorzystywania utworów osieroconych

1. Państwa członkowskie mogą zezwolić organizacjom wymienionym w art. 1 ust. 1 na wykorzystanie utworu osieroconego do celów innych niż cele wymienione w art. 6 ust. 2, pod warunkiem że:

- 1) organizacje wymienione w art. 1 ust. 1 prowadzą rejestr przeprowadzanych przez nie starannych poszukiwań;
 - 2) organizacje prowadzą ogólnodostępne rejestry przypadków wykorzystania przez nie utworów osieroconych;
 - 3) w przypadku gdy podmiot posiadający prawa autorskie do utworu osieroconego jest znany, ale nie został odnaleziony, nazwisko podmiotu praw autorskich jest podawane przy każdorazowym wykorzystaniu utworu;
 - 4) podmioty praw autorskich, które unieważniają status utworu osieroconego w rozumieniu art. 5, otrzymują wynagrodzenie za przypadki wykorzystania tego utworu przez organizacje wymienione w art. 1 ust. 1;
 - 5) podmioty praw autorskich mają prawo do otrzymania wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 4, w terminie określonym przez państwa członkowskie, który nie jest krótszy niż pięć lat od daty czynności podlegającej wynagrodzeniu.
2. Państwa członkowskie mogą wybrać metody udzielania zezwoleń w rozumieniu ust. 1 i zachowują swobodę decydowania o sposobach wykorzystania dochodów, które pozostają nieodebrane po upływie terminu ustalonego zgodnie z ust. 1 pkt 5.

Artykuł 8 *Dalsze stosowanie innych przepisów prawa*

Niniejsza dyrektywa nie narusza przepisów dotyczących w szczególności: patentów, znaków towarowych, prawa do wzorów przemysłowych, wzorów użytkowych, topografii półprzewodników, czcionek drukarskich, dostępu warunkowego, dostępu drogą kablową do usług radiowych i telewizyjnych, ochrony narodowych skarbów kultury, wymagań prawnych w zakresie egzemplarza obowiązkowego, prawa o praktykach ograniczających i nieuczciwej konkurencji, tajemnic handlowych, bezpieczeństwa, poufności, ochrony danych i prywatności, dostępu do dokumentów publicznych i prawa o zobowiązaniach umownych.

Artykuł 9 *Stosowanie w czasie*

1. Przepisy niniejszej dyrektywy mają zastosowanie w odniesieniu do wszystkich utworów wymienionych w art. 1, które w dniu [*termin transpozycji*] są chronione przepisami prawa autorskiego obowiązującymi w państwach członkowskich.
2. Niniejszą dyrektywę stosuje się bez uszczerbku dla czynności dokonanych i praw uzyskanych przed [*termin transpozycji*].

Artykuł 10 *Transpozycja*

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia

[...] r. Niezwłocznie przekazują Komisji tekst tych przepisów oraz tabelę korelacji pomiędzy tymi przepisami a niniejszą dyrektywą.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 11 *Klauzula przeglądowa*

Komisja regularnie monitoruje sytuację w odniesieniu do źródeł informacji o prawach autorskich i najpóźniej rok po wejściu w życie niniejszej dyrektywy, a następnie w odstępach rocznych, przedstawia sprawozdanie dotyczące ewentualnego włączenia do zakresu stosowania niniejszej dyrektywy utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną niewłączonych obecnie do tego zakresu, zwłaszcza fonogramów, oddzielnych fotografii i innych obrazów.

Do dnia *[rok po terminie transpozycji]* Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu, Radzie oraz Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu sprawozdanie w sprawie stosowania niniejszej dyrektywy, uwzględniając w nim rozwój bibliotek cyfrowych.

W razie konieczności, zwłaszcza w celu zapewnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego, Komisja przedstawia wnioski w sprawie zmiany niniejszej dyrektywy.

Artykuł 12 *Wejście w życie*

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 13

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK

Źródłami, o których mowa w art. 3 ust. 2, są:

- 1) W odniesieniu do opublikowanych książek:
 - a) egzemplarz obowiązkowy;
 - b) istniejące bazy danych i rejestry, w tym ARROW (Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works), WATCH (Writers, Artists and their Copyright Holders) oraz ISBN (International Standard Book Number);
 - c) bazy danych odpowiednich stowarzyszeń zbiorowego zarządzania, zwłaszcza organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania.
- 2) W odniesieniu do czasopism i periodyków:
 - a) ISSN (International Standard Serial Number) dla periodyków;
 - b) karty indeksowe i katalogi ze zbiorów i kolekcji bibliotecznych.
- 3) W odniesieniu do gazet i czasopism:
 - a) stowarzyszenie wydawców w odpowiednim kraju oraz stowarzyszenia autorów i dziennikarzy;
 - b) egzemplarz obowiązkowy;
 - c) bazy danych odpowiednich stowarzyszeń zbiorowego zarządzania, w tym organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania.
- 4) W odniesieniu do utworów wizualnych obejmujących sztukę piękną, fotografie, ilustracje, projekty, architekturę, szkice do powyższych utworów i inne utwory zawarte w książkach, czasopismach, gazetach i magazynach:
 - a) źródła, o których mowa w pkt 1), 2) i 3);
 - b) bazy danych odpowiednich stowarzyszeń zbiorowego zarządzania, zwłaszcza stowarzyszeń zbiorowego zarządzania zajmujących się sztuką wizualną, w tym organizacji zajmujących się prawami do zwielokrotniania;
 - c) bazy danych agencji materiałów wizualnych, w stosownych przypadkach.
- 5) W odniesieniu do utworów znajdujących się w zbiorach instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe oraz nadawców publicznych:
 - a) egzemplarz obowiązkowy;
 - b) bazy danych instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo filmowe i bibliotek narodowych;

- c) bazy danych utworów objętych odpowiednich normami i identyfikatorami, takie jak ISAN dla materiałów audiowizualnych;
- d) bazy danych odpowiednich stowarzyszeń zbiorowego zarządzania, zwłaszcza stowarzyszeń zbiorowego zarządzania obsługujących autorów, wykonawców, producentów fonogramów oraz producentów audiowizualnych.